

Sygn.akt III AUa 1636/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2014r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bohdan Bieniek (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SA Piotr Prusinowski

Protokolant Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 kwietnia 2014 r. w B.

sprawy z odwołania J. N. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 lipca 2013 r. sygn. akt V U 785/13

I. **oddala apelację,**

II. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz J. N. (1) kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.**

Sygn. akt III AUa 1636/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 08 kwietnia 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, że z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej podstawę wymiaru składek J. N. (2) na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe w okresie od dnia 1 grudnia 2012r. do dnia 27 stycznia 2013r. stanowi kwota nie niższa 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty rocznej podstawy wymiaru składek w myśl ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła J. N. (2). Odwołująca domagała się uznania, iż podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne: emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe za miesiąc grudzień 2012r. i styczeń 2013r. powinna odpowiadać opłaconej na te ubezpieczenia składce.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 5 lipca 2013r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne: emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe stanowią dla J. N. (1) za miesiące grudzień 2012r. i styczeń 2013r. kwoty zadeklarowane przez J. N. (1). Ponadto ustalił, iż organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz J. N. (1) kwotę 60 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w okresie 24 miesięcy od rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej wnioskodawczyni przysługiwało prawo do korzystania z podstawy wymiaru składek określonej w art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Następnie od 01 września 2010r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i chorobowe stanowiła kwota nie niższa niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy.

Z wyżej wymienioną podstawą wymiaru składek wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniom społecznym, w tym chorobowemu od 01.10.2010r. do 30.09.2012r. Od dnia 01 października 2010r. wnioskodawczyni wyrejestrowała się z dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, od 01 grudnia 2012r. ponownie przystąpiła do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego i zadeklarowała w miesiącu grudniu 2012r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, w tym dobrowolne ubezpieczenia chorobowe w kwocie 8775,55 zł, w styczniu 7643,22 zł.

Wnioskodawczyni za miesiące grudzień 2012r. i styczeń 2013r. deklaracje złożyła z opóźnieniem w dniu 18 stycznia 2013r. i 16 lutego 2013r. Dalej Sąd pierwszej instancji zauważył, że stan faktyczny pomiędzy stronami nie był sporny.

Odnosnie prawa materialnego Sąd odwołał się do treści art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym płatnik składek przesyła w tym samym terminie deklarację rozliczeniową, imienne raporty miesięczne oraz opłaca składki za dany miesiąc, z zastrzeżeniem ust. 1a, 2a i 2b, nie później niż do 10 dnia następnego miesiąca - dla osób fizycznych opłacających składkę wyłącznie za siebie.

Bezspornym jest, iż wnioskodawczyni uiściła składki na ubezpieczenia społeczne w terminie. Natomiast deklaracje rozliczeniowe złożyła z kilkudniowym opóźnieniem. Jak wynika z jej wyjaśnień i czego organ rentowy nie kwestionował, opóźnienie było spowodowane problemami technicznymi zaistniałymi w biurze podatkowym, które od 2006r. prowadzi księgowość wnioskodawczyni, w tym rozliczenia z tytułu ubezpieczenia społecznego.

Następnie Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 48 cytowanej ustawy, zgodnie z którym jeżeli płatnik składek nie złoży w terminie deklaracji rozliczeniowej, nie będąc z tego obowiązku zwolniony, Zakład dokonuje wymiaru składek z urzędu w wysokości wynikającej z ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej, bez uwzględnienia wypłaconych zasiłków oraz zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, zawiadamiając o tym płatnika. Natomiast jeżeli po wymierzeniu składek z urzędu płatnik składek złoży deklarację rozliczeniową, Zakład koryguje wymiar składek do wysokości wynikającej ze złożonej deklaracji rozliczeniowej, z uwzględnieniem wykazanych w deklaracji zasiłków oraz zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych.

Powyzsze okoliczności uzasadniają zmianę zaskarżonej decyzji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc.

Na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Sąd uznał, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na mocy art. 98 kpc w związku z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu z dnia 28 września 2002r.

Od powyższego wyroku apelację wywiódł pozwany, zaskarżając w całości orzeczenie Sądu Okręgowego i zarzucając naruszenie prawa materialnego:

1. art. 47 ust. 2a i 2b ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię
2. art. 18 ust. 8 cytowanej wyżej ustawy poprzez błędną wykładnię i ustalenie, że podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne stanowią zadeklarowane przez ubezpieczoną kwoty za miesiąc grudzień 2012r. i styczeń 2013r.
3. art. 48 cytowanej ustawy poprzez przyjęcie, że wskazany przepis ma zastosowanie w sprawie.

Mając powyższe na uwadze skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwany wskazał, że po upływie terminu do złożenia deklaracji nie jest możliwe zadeklarowanie podstawy wymiaru składek w wysokości wyższej niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego na dany rok kalendarzowy. Natomiast wpłata składek w tym wypadku nie ma znaczenia i nie może konwalidować braku złożenia deklaracji.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Okoliczności przedmiotowej sprawy nie są sporne, stąd rozstrzygnięcie powstałego zagadnienia sprowadza się do oceny dokonanej wykładni prawa materialnego.

Istota sporu wymaga odpowiedzi na pytanie, czy osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, która nie składa w terminie deklaracji rozliczeniowej traci prawo do zadeklarowania podstawy wymiaru składek w wysokości wyższej, niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego. W ocenie organu rentowego uchybienie polegające na opóźnieniu w złożeniu deklaracji rozliczeniowej w terminie wywołuje taki skutek, a fakt jednoczesnego opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne w terminie nie konwaliduje tego uchybienia.

Na marginesie warto przypomnieć, że ubezpieczona od dnia 1 grudnia 2012r. przystąpiła ponownie do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Jednocześnie zadeklarowała w miesiącu grudniu 2012r. podstawę wymiaru składek w wysokości 8775,55 złotych, a w miesiącu styczniu 2013r. 7643,22 złotych. Obliczone od wskazanych podstaw składki na ubezpieczenie społeczne zostały opłacone w terminie i w prawidłowej wysokości. Natomiast deklaracje rozliczeniowe zostały złożone z opóźnieniem, bowiem odpowiednio w dniu 18 stycznia 2013r. i 16 lutego 2013r.

Tymczasem obowiązujące przepisy obligują osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą do złożenia deklaracji rozliczeniowej do 10 dnia następnego miesiąca [art. 47 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych [tekst jednolity Dz.U z 2013r. poz.1442, dalej powoływana jako ustawa systemowa]

W tej sytuacji trzeba zgodzić się ze skarżącym, iż po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą istnieje obowiązek złożenia deklaracji w terminie. Jednak powołane przez skarżącego przepisy nie zawierają sankcji za złożenie deklaracji po terminie, która sprowadza się do przyjęcia minimalnej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne. Dodatkowo trzeba wskazać, iż również pozostałe przepisy ustawy systemowej takiej sankcji nie przewidują. Można jedynie odwołać się do treści art. 98 ust.1 pkt 6 ustawy systemowej, zgodnie z którym, kto jako płatnik składek albo osoba obowiązana do działania w imieniu płatnika nie dopełnia obowiązku przesyłania deklaracji rozliczeniowych oraz imiennych raportów miesięcznych w przewidzianym terminie, podlega karze grzywny. Opisane

wykroczenie, jako wykroczenie przeciwko przepisom ustawy, stanowi realną dolegliwość w stosunku do płatnika. Nie może zaś prowadzić do skutku w postaci ustalenia minimalnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Stąd też wykładnia prawa materialnego dokonana przez Sąd Okręgowy jest prawidłowa, a podniesione zarzuty nie mogą zniweczyć rozważań Sądu pierwszej instancji.

Po pierwsze, z treści art. 47 ust.2a i 2b ustawy systemowej, na którego błędną wykładnię powołuje się organ rentowy wynika następująca zasada. Osoby prowadzące pozarolniczą działalność, opłacające składki wyłącznie za siebie, są zwolnione z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej lub imiennych raportów miesięcznych za kolejny miesiąc, jeżeli w ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej lub imiennym raporcie miesięcznym zadeklarowały do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne - kwotę w wysokości najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność, a na ubezpieczenie zdrowotne - kwotę w wysokości najniższej podstawy wymiaru określonej w art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.), o ile nie nastąpiła żadna zmiana w stosunku do miesiąca poprzedniego.

Przytoczony przepis nie ma zastosowania do ubezpieczonej, mimo że opłaca ona składki wyłącznie za siebie. Jak wynika z niekwestionowanych ustaleń faktycznych Sądu I instancji odwołująca dopiero od grudnia 2012r. przystąpiła do ubezpieczenia chorobowego i wówczas zadeklarowała wyższą, niż minimalna podstawę wymiaru składek. Nie mogła zatem na podstawie tego przepisu zaniechać złożenia deklaracji, gdyż opisany tam stan faktyczny jej nie dotyczy. Zresztą ubezpieczona przesała deklarację, tyle że po upływie przepisanej terminu i nie wywodziła o braku obowiązku w tym zakresie.

Po drugie, nie ma również podstaw do zarzucenia Sądowi Okręgowemu naruszenia art. 18 ust.8 ustawy systemowej. Zgodnie z treścią tej normy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku.

Opisana reguła pozwala na zadeklarowanie określonej kwoty do podstawy wymiaru składek, z tym ograniczeniem które w sprawie jest istotne, by nie było ono niższe niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek. Sformułowanie omawianego przepisu pozwala ubezpieczonym zadeklarować wyższą podstawę wymiaru składek. Równocześnie warunkiem pozwalającym na ukształtowanie wyższej podstawy wymiaru składek, niż minimalna, nie jest tylko złożenie deklaracji rozliczeniowej w terminie, jeśli płatnik składek w terminie przekazał pozwanemu składki. W ten sposób wyraził wolę ukształtowania podstawy wymiaru składek na wyższym pułapie, a potwierdzeniem tej woli jest jej wskazanie [zadeklarowanie] w deklaracji wysłanej z opóźnieniem. Nie można, jak to czyni pozwany, przypisywać decydującego znaczenia technicznej czynności, jaką jest wysłanie deklaracji, czy to w formie papierowej, czy też elektronicznej.

Warto w tym miejscu odwołać się do konstrukcji uregulowanej w art. 14 ust.2 pkt 2 ustawy systemowej. Dotyczy on co prawda innej sytuacji, bowiem określa skutki nieopłacenia składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe w terminie. W razie zaistnienia takiej sytuacji pozwany może w uzasadnionych przypadkach, na wniosek ubezpieczonego, wyrazić zgodę na opłacenie składki po terminie. Zaprezentowane rozwiązanie podkreśla wagę opłacenia składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe i wymaga zgody organu rentowego. Zatem skoro przy opóźnieniu w złożeniu deklaracji rozliczeniowej takiego warunku brak w treści przepisów prawa, to nie można wywodzić o tak dalece idących skutkach w sferze praw ubezpieczonego.

Nie może się ostać także kolejny zarzut, iż w sprawie nie ma zastosowania art. 48 ustawy systemowej. Analiza dotychczas obowiązujących przepisów prawa wskazuje, że obowiązki wynikające z art. 47 ust. 2a i 2b cytowanej ustawy obejmują osobę, która jest w pewnych warunkach zwolniona z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowych. Jak

wynika z ustaleń faktycznych ów warunek nie obejmował odwołującej. Z kolei art. 48 ustawy systemowej odnosi się do osób, które nie są zwolnione z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej. W takim wypadku pozwany dokonuje wymiaru składek z urzędu w wysokości wynikającej z ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej, bez uwzględnienia wypłaconych zasiłków oraz zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, zawiadamiając o tym płatnika. Oczywiście złożenie przez ubezpiezoną deklaracji rozliczeniowej ma charakter porządkujący i pozwalający pozwanemu na weryfikację opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne. Podjęcie przez organ rentowy działań porządkujących powinno mieć również zastosowanie wtedy, gdy płatnik składek opłacił je w ustawowym terminie, lecz nie złożył w tym czasie dokumentów rozliczeniowych [tak ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych – komentarz pod redakcją B. G. i J. Ż. wyd. C.H. B. 2011 str.631 teza 3 i następne]

W przypadku ubezpiezonej, która przystąpiła do ubezpieczenia w grudniu 2012r. nie było możliwe ustalenie podstawy z poprzedniego miesiąca. Stąd też należy zaaprobować pogląd, iż złożenie deklaracji rozliczeniowej z przekroczeniem terminu opisanego w art. 47 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych. [tekst jednolity Dz.U z 2013r. poz.1442] w przypadku równoczesnego opłacenia w terminie składek na ubezpieczenie społeczne nie upoważnia organu rentowego do ustalenia podstawy tych składek w minimalnej wysokości, o której mowa w treści art. 18 ust. 8 ustawy systemowej.

Poza przedmiotem sporu pozostaje w tej kwestii fakt zgłoszenia przez ubezpiezoną roszczenia o wypłatę zasiłku macierzyńskiego, począwszy od dnia 28 stycznia 2013r. Przedmiotowa sprawa nie dotyczyła kwestii związanej z podleganiem ubezpieczeniu społecznemu. Nadto podstawa wymiaru zasiłku macierzyńskiego, z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jest określona w przepisach ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, bez względu na wysokość kwoty zadeklarowanej na podstawie art. 18 ust. 8 lub 18a ust. 1 ustawy systemowej [por. także wyrok SN z dnia 6.09.2012r. w sprawie II UK 36/12 LEX nr 1218196]

W końcu Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (uchwała 7 sędziów SN z dnia 21.04.2010r. w sprawie II UZP 1/10)

W rezultacie Sąd Okręgowy dokonał poprawnej wykładni prawa materialnego, a apelacja pozwanego podlega oddaleniu z mocy art. 385 kpc.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z §11 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z zm.).